

Ks. Andrzej Proniewski*
Uniwersytet w Białymstoku, Białystok

SYNOD W KOŚCIELE KATOLICKIM W POLSCE JAKO FUNDAMENT DOŚWIADCZENIA JEDNOŚCI WSPÓLNOTY

Jesienią 2021 roku rozpoczął się w Kościele katolickim synod o synodalności pod hasłem „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Prace synodalne zostały przeprowadzone na trzech poziomach: diecezjalnym, krajowym i kontynentalnym i zostały rozłożone na trzy lata (2021–2023). W artykule zostały uwzględnione analizy z prac przeprowadzonych wśród wierzących Kościoła katolickiego w Polsce, zarówno duchownych, jak i świeckich. Treści zostały zredagowane i przedłożone w trzech punktach: przy zastosowaniu metody historycznej opisano wydarzenia synodalne, a dzięki metodzie hermeneutyki spekulatywnej wypunktowano merytoryczne zawartości, a także ich ukierunkowanie odnoszące się do doświadczenia jedności wspólnoty Kościoła. Przyszłość pokaże, na ile proces synodalności przeniknął do mentalności i przyczynił się do dynamiki życia Kościoła.

W Kościele katolickim w Polsce prace synodalne przebiegały zgodnie z harmonogramem wytyczonym przez Stolicę Apostolską¹. Uwzględnienie wydarzeń, które składały się na ich realizację, jest równie ważne jak dostrzeżenie zaangażowania ludzi, którzy się do ich skuteczności przyczynili. Fakty nie podlegają dyskusji, one zaistniały i stanowią dziedzictwo przeszłości w teraźniejszości dziejów. Procesu kształtowania świadomości synodalności wśród wiernych w Kościele nie da się uszczegółowić. Łatwiej jest teoretycznie określić zakres przeprowadzonych

* Ks. dr hab. Andrzej Proniewski, prof. UwB – kierownik Katedry Teologii Katolickiej UwB, dyr. Instytutu Teologicznego w Białymstoku, red. czasopism: „Rocznik Teologii Katolickiej” i „Studia Teologii Dogmatycznej”, czł. International Institute for Hermeneutics, Towarzystwa Teologów Dogmatyków, Stowarzyszenia Teologów Fundamentalistów i Polskiego Towarzystwa Mariologicznego; e-mail: a.proniewski@uwb.edu.pl; ORCID: 0000-0003-0382-3646.

¹ Por. <https://synod.org.pl/synod-w-polsce/> [dostęp: 22.04.2022].

prac synodu o synodalności, a więc opisać synod na podstawie wydarzeń, które go kształtowały, lub też omówić merytoryczne zawartości z udzielonych przez wiernych odpowiedzi na kwestie synodalnego arkusza, aniżeli wskazać na stopień rozwoju świadomości synodalności wśród wierzących Kościoła katolickiego w Polsce, zarówno duchownych, jak i świeckich. Przyszłość pokaże, na ile proces synodalności przeniknął do mentalności i przyczynił się do dynamiki życia Kościoła, a także jak wpłynął na doświadczenie konsolidowania wspólnoty.

Przedłożenie zatem zagadnienia na temat oddziaływania przebiegu prac synodu w Polsce na kształtowanie ducha wspólnoty Kościoła zawiera: przy zastosowaniu metody historycznej opisanie wydarzeń synodalnych i dzięki metodzie hermeneutyki spekulatywnej wypunktowanie merytorycznych zawartości, a także wskazanie na ich ukierunkowanie odnoszące się do doświadczenia wspólnoty Kościoła.

WYDARZENIA SYNODALNE

Międzynarodowa Komisja Teologiczna² zredagowała i opublikowała dokument *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, w którym zawarła wyjaśnienia odnoszące się do terminologii synodalności, ukazała jego podstawy w Piśmie Świętym oraz zrelacjonowała praktyki synodalne w I i II tysiącleciu istnienia i rozwoju Kościoła. Stał się on teoretyczną podstawą w działaniach odnoszących się do przygotowań Synodu Biskupów o synodalności przez papieża Franciszka³.

² Nad dokumentem pracowała przez cztery lata (jak podaje autor informacji na deonie) jedna z trzech grup roboczych Komisji, która jest ciałem doradczym przy Kongregacji Nauki Wiary (Instytucja ta mocą konstytucji apostołskiej papieża Franciszka *Predicate evangelium* z dnia 19 marca 2022 r. została przekształcona w Dykasterię Nauki Wiary). W jej skład weszli: przewodniczący ks. Mario Ángel Flores Ramos. a jej członkami byli: s. Prudence Allen RSM, s. Alenka Arko, należąca do Loyola Community, ks. Antonio Luiz Catelan Ferreira, ks. Piero Coda, ks. Carlos María Galli, ks. Gaby Alfred Hachem, prof. Héctor Gustavo Sánchez Rojas SCV, ks. Nicholaus Segeja M'hela i o. Gerard Francisco Timoner III OP. Ogólne dyskusje odbyły się podczas spotkań podkomisji, jak i podczas Sesji Plenarnych Komisji, które miały miejsce w latach 2014–2017. Tekst został zatwierdzony przez większość członków Komisji podczas Sesji Plenarnej w 2017 r. w drodze pisemnego głosowania. Następnie został on zatwierdzony przez przewodniczącego Komisji, Jego Eminencję kard. Luisa F. Ladarię S.J., prefekta Kongregacji Doktryny Wiary, który po otrzymaniu pozytywnej odpowiedzi od Ojca Świętego Franciszka zezwolił na jego publikację 2 marca 2018 r. Por. „Synodalność”. *Międzynarodowa Komisja Teologiczna wyjaśnia, co to takiego*, <https://deon.pl/kosciol/synodalnosc-miedzynarodowa-komisja-teologiczna-wyjasnia-co-to-takiego,479072> [dostęp: 22.04.2022].

³ Por. D. Wąsek, M. Gilski, *Kościół, czyli my. Refleksje o synodalności*, Kraków 2022.

W Polsce dokument ten został wydany m.in. przez Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy w 2021 roku⁴.

Zwołane z inicjatywy papieża Franciszka XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólnego Synodu Biskupów otrzymało hasło „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”, a jego formuła z racji podjętej tematyki została przedłożona inaczej, niż to miało miejsce wcześniej w praktyce Kościoła. Nie było to już jednorazowe wydarzenie, ale rozłożony na trzy lata (2021–2023) proces synodalny, odbywający się na etapie lokalnym, kontynentalnym i powszechnym w Rzymie.

Z ramienia episkopatu Polski nad przebiegiem prac synodalnych czuwał abp Adrian J. Galbas, przewodniczący Rady ds. Apostolstwa Świeckich. Od otwarcia Synodu, które nastąpiło 9 października 2021 roku w Rzymie, a 17 października 2021 roku we wszystkich diecezjach świata upłynęły już dwa lata.

Co się w tych latach wydarzyło podczas prac synodalnych w Polsce?

Pierwsze prace synodalne to spotkania wśród wiernych organizowane w parafiach. Na początku pojawiła się trudność związana z nieczytelnym przedstawieniem kwestii synodalnych w tłumaczonym na język polski kwestionariuszu. W wielu wypadkach pytania ankietowe były przeredagowywane i rozpowszechniane w postaci ankiet uzupełniających. Na poziomie parafialnym skala zaangażowania była różna. W wielu parafiach uczestnikami byli wierni, którzy zawsze działają w parafii. W nielicznych udało się zaprosić do udziału także tych, którzy często występowali jedynie w roli dalekich obserwatorów życia parafialnego. W niektórych parafiach wykorzystywano do tego nieformalne spotkania lub lekcje religii w szkołach. Spotkania zorganizowało od 30 do 65 proc. parafii, zależnie od diecezji. Oszacowano, że uczestniczyło w nich około 100 tys. osób⁵.

Nad przebiegiem debat czuwali wybrani delegaci. Były to osoby wybierane przez proboszcza czy we współpracy z radą duszpasterską. Priorytetem ich działania było wypracowanie przestrzeni spotkania i wzajemnego słuchania różnych grup parafian, także osób niepraktykujących, a przynajmniej jednej takiej grupy, oraz nadzorowanie konsultacji i syntez w grupach. Koordynatorzy lokalni w parafiach stanowili grupę liczącą ponad 6,8 tys. osób⁶. W parafiach synod był koor-

⁴ Pierwszego tłumaczenia dokumentu dokonał ks. prof. dr hab. Janusz Bujak i ta wersja została umieszczona w Internecie. Por. <https://archibial.pl/synod/12-miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola/> [dostęp: 22.04.2022]. Wydanie drukowane: Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, przeł. A. Sejbuk, Kraków 2021.

⁵ K. Kaźmierska, *Synod o synodalności w Kościele w Polsce*, w: Katolicka Agencja Informacyjna, *Kościół w Polsce 2023. Raport*, Warszawa 2023, s. 120.

⁶ Tamże.

dynowany najczęściej przez księży. Kolejną pod względem liczebności grupę koordynatorów stanowiły świeckie kobiety, następnie świeccy mężczyźni. Przy ich pomocy zostały zebrane z parafii odpowiedzi od osób indywidualnych i poszczególnych grup i przesłane do diecezjalnego zespołu synodalnego, który miał za zadanie wypracowanie syntezy diecezjalnej, uwzględniającej opinie różnych grup społecznych, ochrzczonych i nieochrzczonych, wspólnot kościelnych i środowisk całkowicie z Kościołem niezwiązanych.

Do realizacji działań synodalnych posługiwano się kontaktem osobistym lub korzystano z internetu. Pojawiła się ogólnopolska platforma internetowa, prowadzona przez Rafała Dziedzica, zawierająca ogólne informacje o synodzie oraz informująca o realizacji etapów synodu⁷. Także upowszechniająca istotę synodu w wielu zróżnicowanych materiałach.

Platforma ta ilustruje do dzisiaj informacje z poszczególnych diecezji o przebiegu prac synodalnych, jak też zawiera syntezy krajowe, a także kontynentalne.

Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego odegrał ważną rolę w pracach synodalnych w Polsce. Instytut ten, zajmując się między innymi analizą danych dotyczących Kościoła katolickiego, metodycznie towarzyszył w procesie synodalnym na poziomach parafialnych i diecezjalnych, a także ostatecznie w ramach swojej działalności przygotował syntezę krajową. Zorganizował sześć konsultacji on-line z diecezjalnymi osobami kontaktowymi (co miesiąc od października 2021 r. do marca 2022 r.). Ważnym etapem przygotowania syntezy krajowej były dwa spotkania konsultacyjne dla ponad 20 osób kontaktowych z diecezji (2 kwietnia 2022 r. w Warszawie) oraz koordynatorów lokalnych (9 kwietnia 2022 r. również w Warszawie).

15 sierpnia 2022 r. upłynął termin przesyłania do Watykanu syntez krajowych. Synod o synodalności wówczas przeszedł do etapu, zwanego etapem kontynentalnym⁸, i trwał do 31 marca 2023 roku (termin składania dokumentów końcowych przez siedem zgromadzeń kontynentalnych). W Europie zgromadzenie synodalne odbyło się w Pradze w dniach 5–9 lutego – tak zwane Zgromadzenie ogólne – i w dniach 10–12 lutego – Zgromadzenie dla 39 przewodniczących krajowych konferencji biskupów. Udział w nim wzięła delegacja z Polski w składzie: przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki, koordynator prac synodalnych w Polsce abp Adrian Galbas SAC z Katowic, s. Mirona Turzyńska OSF z archidiecezjalnego zespołu synodalnego w Gnieźnie oraz prof. Aleksander Bańka z Rady KEP ds. Apostolstwa Świeckich, delegat Kościoła w Polsce na Synod. (Z tekstami wystąpień można się zapoznać na stronie synod.org.pl). Niektórzy uczestniczyli on-line w grupach roboczych.

⁷ <https://synod.org.pl/> [dostęp: 22.04.2022].

Dnia 20 czerwca 2023 roku Sekretariat Generalny Synodu zaprezentował *Instrumentum Laboris*, dokument roboczy, który animował prace XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów w Watykanie w dniach 4–29 października 2023 roku.

MERYTORYCZNE ZAWARTOŚCI

ZASKAKUJĄCA INAUGURACJA

Pamiętam początki. Proces synodalny został zainaugurowany bez uprzedniego przygotowania wiernych. Towarzyszyło nam wrażenie pośpiechu, które bardziej inspirowało do „zaliczenia wydarzenia” aniżeli systematycznego jego oddziaływania na wspólnotowość Kościoła. Przerzucane informacje o trwających pracach w Niemczech budziły lęk i przerażenie, że działania zainaugurowane przez papieża Franciszka będą prowadziły do liberalnych zmian w kwestiach, nad którymi dyskutowano u sąsiadów zza zachodniej granicy: obawa przed ordynacją kobiet, zmianą rozumienia sakramentalnego małżeństwa, błogosławieństwem par homoseksualnych i zniesieniem celibatu kapłanów. I chociaż ruszyły różnego rodzaju działania sprzyjające interpretacji synodalności Kościoła, a w poszczególnych diecezjach zainicjowano na szeroką skalę zakrojone prace synodalne, to jednak atmosfera na początku prac synodalnych kształtowała się w duchu niepewności, pośpiechu, lęku przed innowacjami. Tradycjonalistyczne środowiska ruszyły z propagandą, przypisując papieżowi takie właśnie intencje, oskarżając go o modernizujące poglądy i poszukiwanie liberalnych rozstrzygnięć teologicznych. Tylko w niektórych środowiskach utrzymano entuzjazm i nadzieję na perspektywę nowych rozwiązań.

Abp Stanisław Gądecki, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski, od początku promował drogę synodalną zgodną z intencją papieża Franciszka jako wewnętrzną drogę serca w kierunku nawrócenia⁸.

W wielu diecezjach przed rozpoczęciem etapu diecezjalnego były organizowane modlitewne spotkania. Pojawiła się potrzeba otwartości i współpracy duchownych ze świeckimi. Duchowieństwo było pasem transmisyjnym przenoszącym idee dotyczące realizacji drogi synodalnej. Wśród tych duchownych, którzy zaangażowali się w prace synodalne, odnotowano odpowiednią postawę wrażliwości na *sensus fidelium*. Trzeba zauważyć też, że od początku część duchownych była niechętna synodowi. Gdyby o synodzie nie było informacji w mediach, to wierni by się o nim nie dowiedzieli.

⁸ <https://opoka.org.pl/News/Kosciol/2021/przewodniczacy-episkopatu-synod-ma-oznaczac-wewnetrzna-droge-serca-w-kierunku-nawroceni> [dostęp: 22.04.2023].

Wśród świeckich zauważono dużo entuzjazmu. Pomimo trudności podyktowanych pytaniami synodalnymi, które zawierały dość skomplikowane sformułowania, w wielu środowiskach przystąpiono do realizacji prac synodalnych. W wielu jednak zrodził się opór wobec odpowiedzi na pytania, które według licznych wiernych zwierały enigmatyczne, niezrozumiałe sformułowania.

Negatywne nastawienie wśród wiernych wywołały media. Zabrakło w nich odpowiedniej promocji synodu, a pojawiające się komentarze manipulowały informacją na temat założeń drogi synodalnej w Kościele katolickim. Nie było przystępnego wyjaśnienia, czym jest synodalność, dlaczego powraca na pierwszy plan i jak ma być traktowana ta metoda jako narzędzie funkcjonowania wspólnoty Kościoła katolickiego, brakowało katechezy o Kościele synodalnym i rozłożonych w czasie spotkań formacyjnych. Teologowie byli świadomi, że synodalność nie burzy hierarchiczności w Kościele, ale przeciętny wierzący nie dysponował wiedzą teologiczną i eklezjalną, co spowodowało, że zrodziła się postawa wśród wiernych swoistego chaosu pojęciowego, ale też i niezrozumienia głównych założeń synodu.

W konsekwencji w prace synodalne ogólnie zaangażowała się niewielka grupa wiernych. A krążące opinie o zmianach oblicza Kościoła wywoływały nieufność w wyrażaniu opinii na tematy zasugerowane w pytaniami synodalnych. Oprócz tego w środowiskach katolików bardziej konserwatywnych można było dostrzec sprzeciw, żeby w sprawach życia Kościoła katolickiego wypowiadali się ludzie, którzy są na jego marginesie albo są zupełnie z Kościołem niezwiązani.

CYKLICZNOŚĆ DZIAŁAŃ

Pomimo początkowych trudności prace synodalne ruszyły w całej Polsce. Zespoły synodalne powołane w poszczególnych diecezjach zabrały się do organizowania cyklicznych spotkań, w wyniku których doprowadzono do licznych żywych debat. Niewielka liczba osób biorących w nich udział w skali kraju nie stanowi o braku prawdziwości zawartych w tych dyskusjach konkluzji. Stanowią one punkt odniesienia, ilustrując opinie osób, które się nie zaangażowały czy to na poziomie parafii, czy diecezji. Ich treści nie mieszczą się w stereotypach, uprzedzeniach czy powierzchownych, niemających pokrycia w rzeczywistości faktach.

W większości wypowiadali się ludzie przeżywający odpowiedzialność za kościelną wspólnotę, zrzeszeni we wspólnotach, ruchach czy stowarzyszeniach kościelnych. Z tych wypowiedzi wynikało, że po przewyciężeniu pierwszych oporów wartością stały się ostatecznie spotkania umożliwiające debatę o Kościele. Dały one także możliwość wypowiedzi podyktowanych świadectwem

życia. Atmosfera niejednokrotnie nie była łatwa, zaobserwowano, jak wiele było indywidualnego podejścia do interpretacji zagadnień odnoszących się do funkcjonowania we wspólnocie Kościoła, często dochodziło do napięć, które ostatecznie niwelowano utrzymaniem w duchu dialogu pragnienia szukania wspólnych rozwiązań. Dzięki tym spotkaniom wypracowano kryteria ku rozumieniu drogi synodalnej jako stylu funkcjonowania Kościoła, drogi pozwalającej na kroczenie za Chrystusem we wspólnocie, razem poprzez wzajemne słuchanie siebie i podejmowanie dialogu. Regularne spotkania w niektórych wspólnotach przyczyniły się do poprawienia jakości relacji między wiernymi czy też zmniejszenia dystansu między duchownymi a świeckimi.

Ostatecznie w odpowiedziach na zagadnienia synodalne pojawiło się wiele cennych myśli, które wykorzystano do redakcji syntezy krajowej⁹.

SYNTEZA KRAJOWA

Powstała na podstawie syntez diecezjalnych, które podsumowywały etap konsultacji na poziomie parafialnym, we wspólnotach, a także głosy indywidualne. Mimo że język oraz styl syntez diecezjalnych był różny, to jednak poruszane tematy, problemy i zagadnienia były bardzo podobne. W niektórych dominowało podejście pragmatyczne. Zwracano uwagę na praktyczne postulaty oraz potrzebę zmian standardów zachowań. W zdecydowanej większości syntez przedstawiano jednak doświadczenia oraz przeżycia towarzyszące synodowi. W wielu syntezach zawarte były duchowe owoce samego procesu synodalnego, a postulaty oraz wskazówki wynikały z doświadczeń i pragnień wiernych. W takim podejściu adresatem postulatów nie była nieokreślona grupa osób czy uogólniona instytucja. Stanowiły one raczej przejaw odpowiedzialności oraz troski o konkretną wspólnotę lokalną (parafię) oraz o cały Kościół.

Syntezy spłynęły ze wszystkich diecezji w Polsce, z wyjątkiem czterech. Dwie z tych czterech diecezji nie przygotowywały syntez ze względu na zainicjowany wcześniej synod diecezjalny.

Synteza krajowa powstała jako owoc metodycznego towarzyszenia diecezjom na drodze synodalnej. Jej autorzy to prof. Kaja Kaźmierska, prof. Marcin Jewdokimow, ks. dr Wojciech Sadłoń SAC oraz Luiza Organek¹⁰.

Została opatrzona wstępem, w którym przypomniano cel ogłoszonego przez papieża Franciszka XVI Synodu Powszechnego. To wysiłek odnoszący się do

⁹ Por. <https://synod.org.pl/podsumowanie-synodu-w-diecezjach/> [dostęp: 22.04.2023].

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Synteza krajowa*, w: *Synteza krajowa – Synod 2021–2023* [dostęp: 3.09.2023].

wsluchania w to, co Duch Święty mówi do Kościoła. Proces przeprowadzonych konsultacji uporządkowano w cztery wyraźnie przebiegające się postawy:

(1) entuzjazmu i wdzięczności za stworzenie przestrzeni i danie możliwości zabierania głosu w Kościele, zwłaszcza przez świeckich; (2) lęku, dystansu i nieufności przed wejściem na drogę synodalną, kojarzoną np. z tzw. drogą niemiecką (m.in. propozycje zmian doktrynalnych) oraz rozbudzeniem roszczeniowości wobec Kościoła; (3) obaw i niedowierzania, czy jako zwykli chrześcijanie mamy coś do powiedzenia papieżowi i czy głos wiernych świeckich będzie w ogóle usłyszany; (4) zauważalnego braku zainteresowania wśród wielu księży, świeckich, a nawet wśród prężnie działających wspólnot, których członkowie nie odczuwali potrzeby osobistego włączenia się w synod lub tylko delegowali do udziału w nim swoich przedstawicieli¹¹.

Zasadnicze postulaty z syntezy krajowej sprowadziły się do następujących kwestii:

SPOTKANIE

Podkreślono wartość spotykania się wiernych w parafiach. Pomagały one w przekształcaniu lęków i obaw w budujące doświadczenie. Wskazywano, że brak dialogu, słuchania siebie nawzajem i otwartości na Bożego Ducha we wspólnocie sprawia, iż Kościół staje się bezduszną instytucją, rozwiązującą własne problemy jedynie „po ludzku”. Podkreślano wartość wspólnego spotkania świeckich wiernych ze swoimi duszpasterzami. Wielu synod przekonał, że spotkanie bez pośpiechu, gdy jest czas na słuchanie siebie nawzajem, przynosi owoce¹².

TOWARZYSZENIE

Zauważono, że wspólnota wiary kształtuje się przede wszystkim przez jej wspólne praktykowanie. W doświadczeniu wiary fundamentalna jest rodzina, która jest pierwszym, domowym Kościołem, jest odpowiedzialna za przekazywanie wiary. Kryzys rodzin nie sprzyja towarzyszeniu ludziom młodym na drodze wiary. Młodzi rezygnują z praktyk religijnych z powodu licznych zajęć szkolnych, pozaszkolnych, pracy czy braku zainteresowania doświadczeniem religijnym. Członkowie ruchów i wspólnot określili funkcjonowanie tych grup jako bardzo pomocne we wspólnym wędrowaniu. W niektórych środowiskach jednak wspól-

¹¹ <https://synod.org.pl/synteza-krajowa/> [dostęp: 3.09.2023].

¹² Tamże.

noty i ruchy postrzegane są jako „silosy duchowości” – hermetyczne środowiska żyjące dla siebie. Przestrzenia, w której wszyscy mogą się spotykać, jest wspólna modlitwa. Poczucie oddalenia na wspólnej drodze wyrażały osoby poszukujące doświadczenia wiary, skrzywdzone przez duchownych i przez ich antyświadcstwo, osoby żyjące w związkach niesakramentalnych, osoby z kręgu LGBT+, ludzie uwikłani w nałogi oraz ludzie reprezentujący nurt tradycjonalistyczny. Wykluczone czują się niekiedy także osoby z niepełnosprawnościami, mające trudności z mobilnością i niemogące przez to uczestniczyć w pełni w życiu parafii¹³.

SŁUCHANIE

Większość uczestników synodu była zgodna, że nie potrafimy słuchać, że sprawia nam to trudność, wolimy mówić i forsować swoje poglądy. Synod ukazał, że ze słuchaniem jest problem również w Kościele. Często księża nie słuchają wiernych świeckich, bo nie są zainteresowani ich potrzebami, lecz jedynie realizują plan duszpasterski. Świeccy nie słuchają księży lub słuchają ich wybiórczo. Słuchanie utrudnia przekonanie o własnej nieomyślności oraz utarte schematy komunikacyjne. Niesłuchanie prowadzi do niezrozumienia, wykluczania, marginalizowania. W dalszej konsekwencji skutkuje to zamknięciem, uproszczeniami, brakiem zaufania i lękiem, które niszczą wspólnotę¹⁴.

ZABIERANIE GŁOSU

Uczestnikom synodu towarzyszyła często niepewność, czy ich głos zostanie wysłuchany. Dla wielu konsultacje synodalne były pierwszą okazją do zabrania głosu.

Wierni skupiali się przede wszystkim na wyartykułowaniu tego, co ich boli we wspólnocie Kościoła na poziomie ogólnym i lokalnym, czyli głównie w parafii. W konsultacjach oraz syntezach bardzo wyraźnie słyhać było krytykę księży, wynikającą przede wszystkim z własnych doświadczeń parafialnych. Ale także słowa uznania pod adresem tych księży, którzy świadomie są wierni powołaniu, zachowują głęboką wiarę, prawdziwą pobożność, żyją według zasad, dbają o kult i nauczanie, troszczą się o człowieka, są odpowiedzialni za parafię, kochają Kościół, są apolityczni przy jednoczesnym zaangażowaniu w sprawy społeczne.

W konsultacjach synodalnych podkreślano głęboko zakorzeniony i rozpozszechniony klerykalizm, za który odpowiedzialni są nie tylko prezbiterzy, ale i świeccy wzmacniający takie postawy wśród księży¹⁵.

¹³ Tamże.

¹⁴ <https://synod.org.pl/synteza-krajowa/> [dostęp: 3.09.2023].

¹⁵ Tamże.

DIALOG

Synod ujawnił również napięcie między powołaniem Kościoła do tworzenia przestrzeni dialogu a praktyką życia w tym zakresie. Kościół powinien być wspólnotą, w której zawsze jest miejsce dla każdego, żyjącą zgodnie z duchem Ewangelii, stającą w obronie słabszych, skrzywdzonych, dyskryminowanych i gotową przyjść im z pomocą. Postulowano potrzebę otwartości w Kościele na rozmowy ze światem zewnętrznym. Aby wspólnoty parafialne nie zamykały się w elitarnych grupach, były edukowane ku akceptacji odmienności poglądów społecznych i politycznych, komunikowały się językiem przystępnym, nawiązującym do doświadczenia ludzi, unikały abstrakcyjnych uzasadnień, hermetycznych pojęć i pompatycznych przemówień¹⁶.

CELEBRACJA

Podkreślano potrzebę piękna celebracji eucharystycznej, która pomaga w doświadczeniu bliskości Boga i buduje wspólnotę parafialną. Zwrócono uwagę na potrzebę większej dbałości o celebracje liturgiczne, zwłaszcza o mszę świętą. W trakcie synodu wybrzmiał problem niskiego poziomu głoszonych homilii, nieumiejętnego prezentowania katolickiej nauki społecznej, moralizatorski ton kazań, w których nie ma miejsca na Dobrą Nowinę i kerygmat. Postulowano, aby w liturgię angażować ludzi świeckich do zadań dla nich przewidzianych. Część wiernych postulowała stworzenie większej liczby miejsc, gdzie można uczestniczyć w liturgii sprawowanej w rycie nadzwyczajnym (tzw. tradycyjnej formie)¹⁷.

MISJA

Kwestia misji Kościoła pojawiała się stosunkowo rzadko. Zauważono, że często świeckim brakuje odpowiedniej formacji misyjnej oraz podstawowej wiedzy religijnej¹⁸.

EKUMENIZM

W niektórych miejscach zauważono, że ekumenizm oddolny nie stanowi problemu, czego przykładem są małżeństwa mieszane, np. na Podlasiu, natomiast niełatwo jest o ekumenizm na poziomie władzy kościelnej. Podkreślano, że do

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

postaw ekumenicznych zniechęca przekonanie, że mogą one prowadzić czasem do protestantyzacji i powielania obcych duchowi katolickiemu działań, praktyk religijnych i sposobów modlitwy¹⁹.

WŁADZA I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Wierni w Polsce wypowiedzieli się, że nie podważają roli, którą papież, biskupi oraz wszyscy duchowni pełnią w Kościele. Wyrażali szacunek wobec tych, którzy przyjęli sakrament święceń lub dar życia konsekrowanego, a także respekt dla kompetencji biskupów i prezbiterów. Są świadomi, że władza to nie tylko odpowiedzialność, ale przede wszystkim służba przez miłość, i dobrze byłoby, gdyby na różnych poziomach hierarchii: biskupów, proboszczów, księży, diakonów, o tym pamiętano. Nieco inaczej postrzegano władzę i odpowiedzialność na poziomie parafii, często jako wyraz owocnej współpracy duszpasterzy parafialnych i ludzi świeckich. Okazało się, że w Polsce jest wiele miejsc, w których wierni są gotowi wziąć odpowiedzialność za parafię. Są jednak i takie wspólnoty, gdzie parafianie nie są do tego mentalnie przygotowani lub po prostu nie chcą wziąć współodpowiedzialności. Przeradza się to często w postawę bierności wiernych oraz konsumpcyjno-usługowe podejście do wspólnoty. Tematem poruszonym w trakcie synodu był brak w wielu parafiach rad parafialnych, duszpasterskich, a także ekonomicznych²⁰.

TRUDNOŚCI

Jakie pojawiły się konkretne trudności? Obiegowe pojęcie na temat synodu, niestety, w wielu środowiskach, rozminęło się z intencjami Ojca Świętego Franciszka, który ów synod zwołał. Utrwalała się w niektórych kręgach opinia, że synod to forma demokratyzacji Kościoła, a najważniejsze jest to, aby każdy mógł się swobodnie wypowiedzieć i wyrazić swoje niezadowolenie, a nawet narzucić pewne indywidualne rozwiązania problemów w Kościele. A przecież nie chodziło o przekształcenie prac synodalnych w parlament czy forum internetowe. Niektórym towarzyszył lęk, strach przed odejściem od tradycyjnej doktryny na rzecz tego, czego chce jakaś bliżej niesprecyzowana większość lub, co gorsza, lobby w Kościele. Duchownym zarzucano roszczeniowość, klerykalizm, hierarchiczne podejście, bierność. Natomiast świeckim: zrzucanie odpowiedzialności na duchownych, obojętność, niechęć do podejmowania decyzji, niewyrażanie swojej opinii, brak współdzielenia pracy w parafii.

¹⁹ Tamże.

²⁰ <https://synod.org.pl/synteza-krajowa/> [dostęp: 3.09.2023].

Stwierdzono, że Kościół nie daje poczucia bezpieczeństwa i bliskości. Podkreślano, że księża traktują często świeckich w sposób patriarchalny i feudalnie, nie mają czasu na dialog ze świeckimi, stwarzają i zachowują dystans wobec świeckich, są często zbyt wycofani. W wielu parafiach brakuje forum spotkania i dialogu dla katolików, duszpasterstwo jest skostniałe. Duchowni są niecierpliwi i niedbali podczas spowiedzi. Wśród księży realizowane są podwójne standardy moralne: homoseksualizm, pedofilia, alkoholizm, kontakty seksualne. U wielu księży dostrzegalne są symptomy wypalenia zawodowego. Język, którym posługują się duchowni podczas głoszenia homilii czy kazań, jest często językiem niezrozumiałym, niekomunikatywnym, niedostosowanym do aktualnej rzeczywistości. Jako dobry przykład podano prosty i żywy język papieża Franciszka. Ale też odnotowano w wielu środowiskach niechęć do papieża Franciszka w związku z uregulowaniem wymykającego się spod kontroli problemu mszy trydenckich i domniemanym populizmem. Zarysował się wyraźny podział na wiernych, którzy preferują ryt trydencki, nie akceptują przyjmowania Komunii św. na rękę i w postawie stojącej oraz na osoby o innej wrażliwości liturgicznej.

Księża narzekali na bierność świeckich, brak ich poczucia odpowiedzialności za organizację życia parafii, przyzwyczajenie do tego, że wszystkim zajmuje się ksiądz. Także członkowie zespołów synodalnych z niepokojem zaobserwowali pasywność osób świeckich w ich wspólnotach parafialnych, czyli słabe realizowanie obowiązków płynących z sakramentów chrztu i bierzmowania. Zauważono brak zaangażowania młodzieży. Nie odnotowano z ich strony zainteresowania synodem nawet w internecie, na poziomie kwestionariusza on-line zamieszczonego w niektórych diecezjach. Zrodziło się zatem pytanie: Co zrobić, aby uaktywnić duszpastersko młodzież, aby nie odchodziła od Kościoła? Aby wróciła do Kościoła? Problemem było włączenie w synod grup z peryferii – osób w związkach niesakramentalnych, osób z niepełnosprawnością, osób LGBT+, bezdomnych²¹.

PO CO KOŚCIÓŁ SYNODALNY? FORMACJA DO SYNODALNOŚCI

W konstytucji dogmatycznej o Kościele znajduje się zapis:

Kościół jest w Chrystusie niejako sakramentem, czyli znakiem i narzędziem wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego (KK 1).

W kolejnych punktach *Lumen gentium* czytamy:

²¹ Por. K. Kaźmierska, *Synod o synodalności w Kościele w Polsce...*, s. 122–123.

[...], chodzi o to, aby wszyscy ludzie, złączeni dziś ściślejszymi więziami społecznymi, technicznymi, kulturalnymi, osiągnęli pełną jedność również w Chrystusie (KK 1).

Podstawowym zadaniem Kościoła jest zgromadzenie wszystkich wokół Jezusa Chrystusa, po to, aby każdy mógł cieszyć się pełnią szczęścia. Nie tylko tego ziemskiego, ale także wiecznego. To zgromadzenie ma doprowadzić do zbawienia wszystkich ludzi. Ten cel jest pierwszorzędny i absolutny, którego Kościół nie może porzucić. Gdyby to uczynił, to sprzeniewierzyłby się samemu sobie. Zgromadzenia, sobory, synody, instrukcje kościelne, prawa i przepisy, ryty i ceremonie są tylko środkami do tego właśnie celu. Środki te na tyle są kościelne, na ile realizują zbawienie. Gdy służą czemuś innemu, stają się obcym ciałem w organizmie Kościoła²².

Bóg, który jest miłością od początku istnienia świata i człowieka, pragnie wejść z nim w dialog. W tej relacji nieustannym zagrożeniem jest grzech, który burzy ojcowską relację Boga z człowiekiem. Aby zapobiec temu nieustannemu niebezpieczeństwu, Bóg posłał swojego Syna. Wówczas dokonała się pełnia Bożego objawienia. Chrystus poprzez swoją mękę, śmierć i zmartwychwstanie odkupił człowieka. Poprzez to droga do zbawienia dla każdego człowieka została otwarta. Ta prawda, oczywista dla apostołów i pierwszych uczniów Chrystusa, miała być proklamowana wszystkim ludziom, aż do końca czasów. Jezus grono swoich najbliższych uczniów przygotowywał do tego zadania. W zmieniających się uwarunkowaniach społeczno-kulturowych nie można od realizacji tego celu odstępować, ale należy szukać nowych dróg dotarcia do niego. Jedną z możliwości jest droga synodalna.

Trzeba pamiętać, że Kościół nie istnieje dla siebie samego, lecz ma być narzędziem Boga służącym gromadzeniu ludzi i prowadzeniu ich do Niego²³. To w Kościele jest pełnia środków zbawienia, czyli uświęcania (KKK 831): pełne i poprawne wyznanie wiary, integralne życie sakramentalne, posługa święceń w sukcesji apostoelskiej. Wszystkie one ukierunkowują na osiągnięcie wspólnoty z Bogiem, ale także przyczyniają się do wspólnoty ludzi między sobą. I taki jest cel drogi synodalnej w Kościele.

Kościół nieustannie działa na rzecz zbawienia człowieka i zachęca do dynamiki jego realizacji. Kościół od początku swego istnienia propagował aktywny udział chrześcijan w życiu. W ostatnim czasie sformułowano argument prakseologiczny (gr. *praxis* dopełniacz *praxeos* – działanie, czynność), który zmierza do wyprowadzenia wniosku o nadprzyrodzonej wiarygodności chrześcijaństwa z *praxis* chrześcijańskiego życia. Należy pamiętać, że argumentu prakseologicz-

²² Por. E. Ozorowski, *Kościół – zarys eklezjologii katolickiej*, Wrocław 2005, s. 172–173.

²³ J. Ratzinger, *Kościół – pielgrzymująca wspólnota wiary*, Kraków 2005, s. 116.

nego nie można budować na czysto humanitarnej działalności osoby wierzącej. Nawet wówczas, gdyby była ona bardzo ofiarna i przynosiła duże praktyczne korzyści. Zawsze należy wszelką *praxis* odnosić do transcendencji, która swoje źródło ma w Bogu. Poprzez oderwanie aktywnej formy życia chrześcijanina od jego źródła – Boga, który jest miłością, ztraca się właściwe rozumienie tego argumentu²⁴. Kroczenie razem w Kościele ma ukierunkowywać na doświadczenie wspólnoty z Bogiem w codziennym życiu.

Kościół z mandatu samego Chrystusa ma przyczyniać się do ukierunkowania na budowanie wspólnoty z Bogiem i między ludźmi. Stąd pomysł powrotu do sposobu organizacji w nim działań na poziomie drogi synodalnej. Kościół – jak podaje *Katechizm Kościoła katolickiego* – jest powszechny, to znaczy uniwersalny. Kościół jest powszechny, ponieważ jest w nim obecny Chrystus, a tam, gdzie jest Jezus Chrystus, tam jest Kościół powszechny. To w Kościele istnieje pełnia Ciała Chrystusa, zjednoczona z głową (por. Ef 1,22–23). W wyniku tego otrzymuje On „pełnię środków zbawienia”²⁵. Dlatego w tym znaczeniu powszechność widzialna jest w dniu Pięćdziesiątnicy i tak będzie aż do czasów ostatecznych (*ad intra*). Kościół jest powszechny, ponieważ został posłany przez Chrystusa do całego rodzaju ludzkiego (por. Mt 28,19). Nikt nie jest wyłączony z miłości Boga, która zmierza do zgromadzenia wszystkich ludzi w jedno (*ad extra*)²⁶. Synodalność ma stać się domeną powszechną funkcjonowania Kościoła. Ale jej realizacja przebiegać ma w Kościołach lokalnych wśród wiernych zarówno duchownych, jak i świeckich. Przez Kościół partykularny (lokalny)²⁷, którym jest diecezja (lub eparchia)²⁸ – zgodnie z *Katechizmem Kościoła katolickiego* „rozumie się wspólnotę wiernych chrześcijan w jedności wiary i sakramentów z ich biskupem wyświęconym w sukcesji apostołskiej” (KKK 833). Ponadto – jak podaje konstytucja dogmatyczna o Kościele – Kościoły partykularne są uformowane „na wzór Kościoła powszechnego; w nich istnieje i z nich składa się jeden i jedyny Kościół katolicki”. Toteż poszczególni biskupi reprezentują swój partykularny Kościół, wszyscy zaś razem, złączeni z papieżem więzią pokoju, miłości i jedności, tworzą cały Kościół powszechny (KK 23).

²⁴ M. Rusecki, *Prakseologiczny argument*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin 2007, s. 950–953.

²⁵ Poprawne i pełne wyznanie wiary, integralne życie sakramentalne, posługę święceń w sukcesji apostołskiej.

²⁶ KKK 830–831.

²⁷ Pojęcia „Kościół lokalny” i „Kościół partykularny” są używane zamiennie. Jednak etymologicznie akcentują różną obecność Kościoła. Pierwsze w określonym miejscu, drugie podkreśla związek z Kościołem powszechnym.

²⁸ W szerszym znaczeniu także parafia i wspólnoty tworzone na terenach misyjnych, tzw. młody Kościół, który powinien odzwierciedlać Kościół powszechny. Por. E. Ozorowski, *Kościół – zarys eklezjologii katolickiej...*, s. 170–171.

Synodalność Kościoła ma przyczyniać się do zachowania właściwej świadomości wśród wiernych: duchownych i świeckich, że przynależą do Kościoła powszechnego, będąc członkami Kościoła lokalnego. Lokalność należy do natury Kościoła. Kościół w swoim istnieniu zawsze wiązał się z miejscem²⁹ i funkcjonował dzięki różnorodności darów i doświadczeń, które towarzyszyły jego wyznawcom na poziomie Kościoła lokalnego. Dlatego ważne jest w utrzymaniu synodalności Kościoła: zachowanie trzonu ewangelicznego orędzia prawdy Ewangelii, jedność w wierze, sakramentach i modlitwie, a także zachowanie tych samych zasad życia i obyczajów chrześcijańskich oraz jedność z biskupem Rzymu³⁰.

Mówiąc o perspektywach, należy przyznać, że synodalność nie jest łatwym zadaniem. Synod jednak dał nową przestrzeń i wniósł nową jakość komunikacji. Pozwolił na autentyczne spotkanie. Podprowadził pod przekraczanie stereotypów i uprzedzeń. Rozbudzone zatem wśród wiernych świeckich zaangażowanie i otwartość domagają się kontynuacji w postaci dalszej pracy w parafiach, wspólnotach oraz diecezjach.

Według większości podążanie drogą synodalności jest zarówno darem, jak i wyzwaniem – zadaniem, dzięki któremu Kościół, poznając samego siebie poprzez otwarcie na Ducha Świętego, jest w stanie zrozumieć własne doświadczenie i kierujące nim procesy. Jego członkowie będą dzięki temu mogli wzrastać w komunii, w pełni uczestniczyć i otworzyć się na misję. Doświadczenie synodalności przyniosło z pewnością wzmocnienie poczucia przynależności do wspólnoty parafialnej, ale i stało się szansą na identyfikację z Kościołem powszechnym. Doświadczenie to dla wielu przerodziło się w szansę, by osobiście odpowiedzieć na pytanie o własne powołanie, o swoje miejsce w Kościele.

Uczestnicy procesu synodalnego są przekonani, że entuzjazm wiary jest magnesem mogącym skutecznie przyciągać innych. Synod wymaga od każdego osobistego zaangażowania i odpowiedzialności. Niech zachętą będą słowa papieża Franciszka, które znajdują swoje przełożenie także na rzeczywistość synodalności oraz na postulaty, które wypłynęły z synodalnego słuchania Słowa Bożego i siebie nawzajem:

[...] usłyszane słowo musi odbyć podróż „od uszu do serca” – a więc trzeba nam to, „co mówi Duch do Kościoła” zinterioryzować, przyjmując za coś dogłębnie naszego, z czym się identyfikujemy i po czego stronie stajemy, a następnie „od serca do rąk”, uruchamiając w nas i w naszych wspólnotach procesy, pod które nas dotychczasowe etapy Synodu podprowadziły³¹.

²⁹ Tamże, s. 172–173.

³⁰ Por. Paweł VI, *Adhortacja apostolska „Evangelii nuntiandi”*, 62–65.

³¹ Papież Franciszek, *Katecheza Ojca Świętego Franciszka na audiencji generalnej 31 stycznia 2018*, papa-francesco_20180131_udienza-generale.pdf (vatican.va) [dostęp: 8.09.2023].

Głównym sensem Kościoła jest gromadzenie ludzi wokół Jezusa, tak aby mogli oni osiągnąć pełną jedność i pełnię szczęścia we wspólnocie. Kościół jest miejscem, w którym chrześcijanie otrzymują dar wiary, wspólnotą, z której czerpią sens życia i doświadczają komunii z Bogiem i między sobą, oraz jest punktem wyjścia chrześcijańskiego zaangażowania w świecie. Pomimo licznych prześladowań Kościoła i postępu sekularyzacji, krytyki tradycji i katolickich wskazań moralnych Kościół wciąż odradza się w sercach ludzkich, nowych wspólnotach wiary i świadectwie życia z wiary swych członków. Droga synodalna Kościoła ma sprzyjać obronie godności i praw człowieka, pokoju, wartości duchowych, rozwojowi moralnemu i środowiska naturalnego, a jednocześnie powinna służyć wypracowaniu otwartości na siebie nawzajem poprzez zdolność słuchania siebie i przyjmowania z szacunkiem ludzi różnych kultur, ras i religii. Synodalność Kościoła ma ostatecznie zaowocować umocnieniem indywidualnej tożsamości wiernych, jak i całych wspólnot wierzących w Chrystusa. Ponadto na nowo ma przyczynić się do podtrzymania jedności Kościoła Chrystusowego na całym świecie. Zasada jedności Kościoła synodalnego w swej istocie jest niezmienna. Nie sprowadza się ona do szukania wspólnego porozumienia co do celów zamierzonych. Jedność Kościoła wywodzi się z Boga i ma charakter trynitarny, gdyż taki jest Kościół jako wspólnota w swoim bycie i w swej istocie. Jest zespolony jednością Ojca, Syna i Ducha Świętego. Kościół synodalny tę jedność jakby na nowo każdego dnia winien zdobywać i urzeczywistniać w swoich zewnętrznych przejawach życia: duchowego, wewnętrznego i nadprzyrodzonego. Reasumując, warto przywołać słowa Henriego de Lubaca:

Jest takie miejsce już tu na ziemi, w którym rozpoczyna się gromadzenie wszystkich w Trójcy. Jest taka „Rodzina Boga”, stanowiąca tajemnicze rozszerzenie Trójcy w czasie, która nie tylko przygotowuje nas do życia w ciągłej łączności z Bogiem i daje nam tego gwarancję, ale która pozwala nam już teraz w tym uczestniczyć. Jest taka jedyna całkowicie „otwarta” społeczność, która może sprostać ogromowi naszego pragnienia i w której możemy w pełni się rozwinąć. Lud w jedności Ojca i Syna, i Ducha Świętego zgromadzony. To Kościół³².

BIBLIOGRAFIA

De Lubac H., *Katolicyzm*, Kraków 1967, s. 250.

Kaźmierska K., *Synod o synodalności w Kościele w Polsce*, w: Katolicka Agencja Informacyjna, *Kościół w Polsce 2023. Raport*, Warszawa 2023, s. 120.

³² H. de Lubac, *Katolicyzm*, Kraków 1967, s. 250.

- Konferencja Episkopatu Polski, *Synteza krajowa w: Synteza krajowa – Synod 2021–2023* [dostęp: 3.09.2023].
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, przeł. A. Sejbuk, Kraków 2021.
- Ozorowski E., *Kościół – zarys eklezjologii katolickiej*, Wrocław 2005, s. 172–173.
- Papież Franciszek, *Katecheza Ojca Świętego Franciszka na audiencji generalnej 31 stycznia 2018*, papa-francesco_20180131_udienza-generale.pdf (vatican.va) [dostęp: 8.09.2023].
- Ratzinger J., *Kościół – pielgrzymująca wspólnota wiary*, Kraków 2005, s. 116.
- Rusecki M., *Prakseologiczny argument*, w: *Leksykon teologii fundamentalnej*, Lublin 2007, s. 950–953.
- Synodalność. Międzynarodowa Komisja Teologiczna wyjaśnia, co to takiego*, <https://deon.pl/kosciol/synodalnosc-miedzynarodowa-komisja-teologiczna-wyjasnia-co-to-takiego,479072> [dostęp: 22.04.2022].
- Wąsek D., Gilski M., *Kościół, czyli my. Refleksje o synodalności*, Kraków 2022. <https://archibial.pl/synod/12-miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola/> [dostęp: 22.04.2022].
- <https://opoka.org.pl/News/Kosciol/2021/przewodniczacy-episkopatu-synod-ma-oznaczac-wewnetrzna-droge-serca-w-kierunku-nawrocani> [dostęp: 22.04.2023].
- <https://synod.org.pl/> [dostęp: 22.04.2022].
- <https://synod.org.pl/podsumowanie-synodu-w-diecezjach/> [dostęp: 22.04.2023].
- <https://synod.org.pl/synod-w-polsce/> [dostęp: 22.04.2022].
- <https://synod.org.pl/synteza-krajowa/> [dostęp: 3.09.2023].

Słowa kluczowe: synod, papież Franciszek, synodalność, Kościół w Polsce

THE SYNOD IN THE CATHOLIC CHURCH IN POLAND AS A FOUNDATION FOR THE EXPERIENCE OF COMMUNITY UNITY

Summary

In the autumn of 2021, the Synod on Synodality began in the Catholic Church under the theme „Towards a Synodal Church: Communion, Participation and Mission”. The work of the synod was carried out at three levels: diocesan, national and continental, and was spread over three years (2021–2023).

The article includes analyses from the work carried out among the believers of the Catholic Church in Poland, both clergy and laity. The contents have been edited and presented in three points: the synodal events have been described using the historical method,

and the speculative hermeneutic method has been used to highlight the content and its orientation in relation to the experience of the unity of the ecclesial community.

The future will show to what extent the process of synodality has penetrated the mentality and contributed to the dynamism of the Church's life.

Keywords: Synod, pope Francis, synodality, church in Poland